

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Romų tautybės piliečių socialinės padėties gerinimo ir integracijos Europoje (tiriamoji nuomonė)

(2011/C 248/03)

Pranešėjas **Á. TOPOLÁNSZKY**

2010 m. lapkričio 15 d. raštu ambasadorius Péter GYÖRKÖS, remdamasis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, ES Tarybai pirmininkaujančios Vengrijos vardu kreipėsi į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą prašydamas parengti tiriamąją nuomonę dėl

Romų tautybės piliečių socialinės padėties gerinimo ir integracijos Europoje

(tiriamoji nuomonė).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. gegužės 27 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už ir 3 – prieš ir nė vienam nesusilaikius.

1. Santrauka ir rekomendacijos

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

1.1 labai teigiamai vertina visas pastangas, kurias iki šiol dėjo Europos Sąjunga siekdama sumažinti romų atskirtį⁽¹⁾ ir savo institucijų parengtomis rezoliucijomis bei teisės aktais, įsteigtomis bendradarbiavimo struktūromis ir struktūrinių fondų bei kitų finansinių priemonių lėšomis skatinti jų socialinę integraciją;

1.2 kartu pabrėžia, kad šios bendros pastangos iš esmės nepadėjo panaikinti daugelio romų patiriamos diskriminacijos nei pagerinti jų gyvenimo kokybės ar atverti jiems daugiau galimybių; kai kuriais atžvilgiais jų padėtis dar labiau pablogėjo;

1.3 pabrėžia, kad šią sudėtingą padėtį bus įmanoma pagerinti tik taikant integruotą, darnią ir nuoseklią visos Europos strategiją ir vykdant nustatytą nuoseklių veiksmų programą, kuri apimtų visas politikos sritis ir būtų įgyvendinama nacionaliniu lygmeniu, taip suteikiant atitinkamiems asmenims ir bendruomenėms reikiamų įgaliavimų ir kompetencijos, kad jie galėtų kurti savo ateitį (didesnių galių suteikimas). Šią veiksmų programą turi būti įmanoma įgyvendinti praktiškai vietos valdžios lygmeniu (subsidiarumas);

1.4 todėl palankiai vertina Europos Komisijos komunikatą⁽²⁾ dėl Europos romų integracijos nacionalinių strategijų plano iki

2020 m. išdėstytus pasiūlymus ir mano, kad labai svarbu nuosekliai juos įgyvendinti tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu; šiame procese tikisi būti įsipareigojusiu partneriu;

1.5 vis dėlto mano, kad ši ilgai laukta strategija nepateisino iškeltų lūkesčių; ji galėjo būti platesnio užmojo, konkretesnė ir geriau struktūruota;

1.6 mano, kad toliau pateikti aspektai galėtų būti siūlomi valstybėms narėms kaip trys kartu įgyvendintini realios ir pagrįstos romų integracijos politikos ramsčiai, kuriais konkrečiai (bet ne išimtinai) atskleidžiamas sprendžiamų problemų pobūdis ir strateginiai šių problemų sprendimo prioritetai:

a) rasinės ir etninės priklausomybės požiūriu neutrali visa apimanti politika, kuria siekiama spręsti susikaupusias socialines problemas ir sumažinti didžiulį skurdą bei nepriteklį;

b) politika, suteikianti didesnių galių tiems, kurie save laiko bet kokios romų bendruomenės nariais ir įvertinanti jų įgytą socialinę aprėptį;

c) bendrosios politikos kryptys ir vieša kova su rasizmu;

1.7 pabrėžia, kad konsultuojantis dėl politikos priemonių, jas formuluojant ir įgyvendinant būtina įtraukti vietos pilietinės visuomenės atstovus, mokslo specialistus ir socialinius partnerius; ir atkreipia dėmesį, kad būtina į planavimo ir įgyvendinimo procesus visais lygmenimis – ES, nacionaliniu ir vietos lygmenimis įtraukti romus ir jų bendruomenes, atsižvelgiant į Komisijos komunikato tikslus;

⁽¹⁾ Šis dokumentas grindžiamas RK nuomonėje „Socialinė ir ekonominė romų integracija Europoje“ (OL C 42, 2011 2 10, p. 23) pateikta romų apibrėžtimi: „(...) šiame dokumente vartojama labai plati sąvoka „romai“, apima ir kitas gyventojų grupes (sinti, čigonai, klajokliai, Kalė, Camminanti, Ashkali ir kt.), kurioms būdingi panašūs kultūriniai ypatumai ir kurias sieja bendra marginalizacijos ir socialinės atskirties Europos visuomenėje istorija“.

⁽²⁾ COM(2011) 173 galutinis

1.8 pabrėžia, kad reikia tvirtai atstovauti visuomenės interesams, todėl ragina sistemingai planuoti, įgyvendinti ir koordinuoti politiką; taip pat pabrėžia, kad vietos lygmeniu būtina kurti politiką, taikyti tikrais poreikiais pagrįstus diferencijuotus metodus, pateikti nustatytus faktus ir nuolat nuosekliai ir sistemingai vertinti.

1.9 atkreipia Tarybos dėmesį į tai, kad būtina rasti sprendimą ir grąžinti romams pilietybę patvirtinantį dokumentą, kurio jie dėl kokių nors priežasčių neturi, kadangi jis užtikrina galimybę be diskriminacijos gauti ES pilietybę, ir pabrėžia, kad, kol šis klausimas neišspręstas, jis ir toliau turi būti vienu iš darbotvarkės prioritetų.

2. Įvadas

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

2.1 pritaria Europos Komisijos ataskaitoje „Romi Europoje“ ⁽³⁾ pateiktam padėties vertinimui ir Komunikate dėl socialinės ir ekonominės romų integracijos ⁽⁴⁾ išdėstytiems pasiūlymams;

2.2 pritaria Regionų komiteto nuomonei „Socialinė ir ekonominė romų integracija Europoje“ ⁽⁵⁾, kurioje raginama pripažinti ir remti strateginį vietos valdžios ir bendruomenių vaidmenį bei integruotą regioninę politiką;

2.3 kartoja Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto tiriamojoje nuomonėje dėl „Mažumų integracijos: romai“ ⁽⁶⁾ pateiktą pasiūlymą, ypač pasiūlymą plačiau taikyti atvirojo koordinavimo metodui priskiriamus procesus; taip pat patvirtina savo rezoliucijoje dėl romų padėties Europos Sąjungoje išdėstytą poziciją ⁽⁷⁾ dėl visų europiečių pagrindinių teisių gynimo ir kovos su diskriminacija, rasizmu ir ksenofobija visose šalyse;

2.4 pakartoja savo nuomonėje dėl integracijos ir socialinės darbotvarkės išreikštą mintį, pastangos kovoti su diskriminacija turi būti paspartintos įgyvendinant esamas teisėkūros priemones ir sustiprinant valstybės politiką bei su integracija susijusius socialinius įsipareigojimus ⁽⁸⁾;

2.5 labai pritaria Europos Parlamento pranešime „ES romų integracijos strategija“ ⁽⁹⁾ pateiktam padėties nagrinėjimui ir išdėstytiems pasiūlymams;

2.6 visiškai pritaria Lisabonos strategijoje ir ES pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintoms atskirtų asmenų nediskriminavimo ir integravimo vertybėms ir jomis vadovaujasi;

2.7 pritaria dešimčiai bendrų romų aprėpties pagrindinių principų, kurie suformuluoti jungtinio Europos romų aprėpties forumo susitikime ir kuriems jau plačiai pritariama, ir ragina atkreipti dėmesį į būtinybę juos taikyti, ypač nacionaliniu lygmeniu ⁽¹⁰⁾;

2.8 labai vertina tai, kad siekiant remti romų aprėpties politikos įgyvendinimą galima panaudoti struktūrinių fondų lėšas ir kitus nacionalinius, regionų ir vietos finansavimo instrumentus ⁽¹¹⁾, ir siūlo, kad siekiant užtikrinti daugiau socialinių galių, šios politikos finansavimas būtų užtikrintas taikant suderintas procedūras ir skiriant tinkamą techninę paramą, atsižvelgiant į įvairiapusį šio klausimo pobūdį, pavyzdžių, galimybes naudotis sveikatos apsaugos, profesinio lavinimo, užimtumo ir aprūpinimo būstu paslaugomis;

2.9 palankiai vertina Europos Komisijos dokumente dėl Europos romų integracijos nacionalinių strategijų plano iki 2020 m. išdėstytiems pasiūlymams ir mano, kad labai svarbu nuosekliai juos įgyvendinti tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu; šiame procese tikisi būti įsipareigojusiu partneriu;

2.10 vis dėlto mano, kad, nors šio dokumento ilgai laukta, jis ne visiškai atitiko iškeltus lūkesčius. Komitetas mano, kad atsižvelgiant į mūsų būsimas užduotis, tikslų sistema turėtų būti geriau apibrėžta ir konkretnė ir atkreipia dėmesį į Europos masto socialinės diskusijos šiuo klausimu svarbą. EESRK pabrėžia, kad siekiant užtikrinti sėkmę, nepaprastai svarbu parengti vertinimo mechanizmus ir veiklos rodiklius. Todėl Komitetas tiek socialiniu, tiek praktiniu požiūriu nepaprastai svarbiomis laiko gegužės mėnesį Tarybos priimtas išvadas, kurias Europos Vadovų Taryba turi patvirtinti birželio mėnesį;

2.11 atkreipia dėmesį į tai, kad dėl romų atskirties ir diskriminacijos valstybės patiria dideles išlaidas ir daug socialinių nuostolių, o aprėpties politika yra akivaizdžiai ekonomiškai naudinga ⁽¹²⁾;

⁽¹⁰⁾ Ypač pabrėžia šiuos principus: „aiškus, bet neišskirtinis dėmesys“ „- kultūrų įvairovę grindžiamas požiūris“ ir „tikslas – integracija į visuomenę“.

⁽¹¹⁾ Europos socialinis fondas, Europos regioninės plėtros fondas, Pasiųrenimo narystei pagalbos priemonė, Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai arba Pasaulio bankas, Jungtinių Tautų vystymo programa.

⁽¹²⁾ Didžioji dauguma darbingo amžiaus romų neturi išsilavinimo, kad galėtų rasti gerą darbą. (...) Todėl Europos šalys kasmet praranda milijonus eurų produktyvumo mokesčių mokėjimo vyriausybės atžvilgiu. (...) Nauda metiniui biudžetui mažinant užimtumo atotrūkį yra daug didesnė nei visos išlaidos investuojant į visų romų vaikų mokymą. Vienodos romų galimybės gauti darbą yra nepaprastai svarbios, kad būtų galima priimti didėjančias nacionalines išlaidas pensijoms, sveikatos priežiūrai ir kitoms senėjančios visuomenės poreikiams atitinkančioms išlaidoms. Ekonominės romų atskirties išlaidos, Pasaulio bankas, 2010.

⁽³⁾ SEC(2010) 400 galutinis

⁽⁴⁾ COM (2010) 133 galutinis.

⁽⁵⁾ Regionų komiteto nuomonė „Socialinė ir ekonominė romų integracija Europoje“ (OL C 42, 2011 2 10, p. 23).

⁽⁶⁾ OJ C 27, 3.2.2009, p. 88–94.

⁽⁷⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 1.

⁽⁸⁾ OL C 347, 2010 12 18, p. 19–27.

⁽⁹⁾ Europos Parlamentas, INI/2010/2276, 2010 11 24.

2.12 remia ES romų tinklą, Romų aprėpties dešimtmečio programą, Europos aukščiausiojo lygio susitikimą dėl romų aprėpties, Aukščiausiojo lygio susitikimą lygybės klausimais, jungtinių Europos romų aprėpties forumą, Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planą ir daugelio kitų rūšių bendradarbiavimą, kai ginamos pilietinės visuomenės vertybės plačiąja šio žodžio prasme, ir dalyvauja su šiomis sritimis susijusioje veikloje;

2.13 pabrėžia, kad Europos Sąjunga ir jos institucijos, siekdamos kurti, priimti ir įgyvendinti romų aprėpties politiką, įdėjo daug pastangų reglamentavimo, orientavimo ir finansavimo požiūriu;

2.14 kartu reiškia susirūpinimą, nes šios bendros pastangos iš esmės nepadėjo panaikinti daugelio romų patiriamos diskriminacijos nei pagerinti jų gyvenimo kokybės ar atverti jiems daugiau galimybių; kai kuriais atžvilgiais jų padėtis dar labiau pablogėjo. Nors didžioji dauguma Europos romų yra ES piliečiai, turintys tokias pat teises ir pareigas kaip ir kiti valstybių narių piliečiai, turi būti pripažinta, kad jie vis dar nuolat patiria didelę diskriminaciją darbo rinkoje, švietimo, aprūpinimo būstu, sveikatos priežiūros, naudojimosi viešosiomis paslaugomis ir judėjimo laisvės srityse;

2.15 suvokia, kad skirtingų romų grupių padėtis labai skiriasi: daugelis romų yra gerai integruoti į jų gyvenamųjų teritorijų visuomenę tiek miestuose, tiek kaimuose, o kiti labai skursta, kenčia nepriteklių ir patiria nuolatinę socialinę atskirtį. Galiausiai nedidelė dalis romų gyvena klajodami atskyrę nuo visuomenės ir kelia nerimą tiems, kuriuos sutinka savo kelyje;

2.16 pabrėžia, kad nepaprastai svarbu suteikti didesnių galių skurde gyvenantiems ir diskriminaciją patiriantiems žmonėms. Norint tikrai pagrįstai apsispręsti, reikia turėti pasirinkimo laisvę. Apskritai įgyvendinant integracijos politiką iš esmės svarbiausia, kad asmenys būtų pasiryžę ir turėtų priemonių bei įgaliojimų kurti savo ateitį. Būtent todėl visa politika kartu su atskiromis veiklos sritimis turi padėti atitinkamiems asmenims ugdyti savo gebėjimą pasirinkti savo pačių likimą nepažeidžiant teisės normų;

2.17 tvirtai tiki, kad romams neturėtų būti suteiktos ypatingos teisės, nes mano, kad būtina užtikrinti jų pagrindines Europos piliečio teises, taip pat užtikrinant jiems pagrindines ES teises bei visas piliečių teises, skatinti pagarbą šioms teisėms ir bausti tuos asmenis, kurie jų negerbia, ypač kai už teisėsaugą atsakingų asmenų elgesys yra nesąžiningas ir diskriminacinis;

2.18 pažymi, kad pačiose romų bendruomenėse moterys, vaikai, pagyvenę žmonės ir neigalieji neproporcingai patiria socialinę atskirtį ir kad socialinė ir ekonomikos krizė gali tik pabloginti šiuos neigiamus reiškinius;

2.19 yra įsitikinęs, kad šias problemas bus įmanoma išspręsti tik pasitelkiant integruotą, darnią ir nuoseklią strateginę programą ir tvirtai užtikrinant nuoseklų požiūrį visose politikos srityse; džiaugiasi, kad ES institucijos ir įstaigos (ypač EESRK) dirba kartu su ES Tarybai šiuo metu pirmininkaujančia Vengrijos vyriausybe, siekdamas nustatyti sąlygas, kad būtų galima išspręsti šią problemą ir rekomenduoja Lenkijos pirmininkavimo laikotarpiu surengti ministrų konferenciją aptarti įgytą patirtį ir pasiektus rezultatus.

3. Politinės rekomendacijos ⁽¹³⁾

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

3.1 pažymi, kad tradicinis požiūris apibrėžiant tikslinę romų grupę pagrįstas bendru visuomenės suvokimu apie tai, kas yra romai. Nors toks požiūris gali būti naudingas, pavyzdžiui, atliekant mokslinius tyrimus, ir gali būti veiksmingas būdas įvertinti socialinės atskirties pobūdį, vis dėlto nustatant romų tapatybę pagal išorinius rasės požymius pažeidžiamos pagrindinės žmogaus teisės, visų pirma teisė apibrėžti savo tapatybę, be to, tai beprasmiška ir politiškai nepagrįsta;

3.2 rekomenduoja valstybėms narėms, priešingai nei įprasta, gerbti pagrindines strateginėje programoje įtvirtintas vertybes ir kartu vadovautis principu „aiškus, bet neišskirtinis dėmesys“, kuris yra vienas iš dešimties pagrindinių principų, patvirtintų jungtinio Europos romų aprėpties forumo susitikime. Atsižvelgdamos į Komisijos komunikate nustatytas keturias veiksmų sritis (švietimo, užimtumo, sveikatos priežiūros ir aprūpinimo būstu srityse) valstybės narės turėtų derinti tris strateginius politikos metodus, kuriais atskleidžiamas sprendžiamų problemų pobūdis ir parodomas galimybės imtis veiksmų; kartu jie yra trys realios ir pagrįstos romų integracijos politikos ramsčiai:

- a) asinės ir etninės priklausomybės požiūri neutrali visa apimanti politika, kuria siekiama spręsti susikaupusias socialines problemas ir sumažinti didžiulį skurdą bei nepriteklių;
- b) politika, suteikianti didesnių galių tiems, kurie save laiko bet kokios romų bendruomenės nariais ir įvertinanti jų įgytą socialinę aprėptį;
- c) bendrosios politikos kryptys ir vieša kova su rasizmu;

3.3 rasinės ir etninės priklausomybės požiūri neutrali visa apimanti politika – bendras būdas spręsti susikaupusias socialines atskirties problemas ir mažinti didžiulį skurdą bei nepriteklių;

3.3.1 užuot telkus dėmesį į etninius ir rasinius požymius, vykdant nediskriminacinę integracijos politiką turi būti sprendžiamos problemos, susijusios su socialine atskirtimi, neatsižvelgiant į rasinius požymius, pavyzdžiui, švietimo, užimtumo

⁽¹³⁾ Šioje dalyje pateiktos rekomendacijos, susijusios su politika apskritai arba su konkrečiomis politinėmis aplinkybėmis, tačiau dėl vietos stokos klausimai, susiję su atskiromis politikos sritimis, išsamiau nenagrinėjami.

(įskaitant įvairias užimtumo formas (pavyzdžiui, verslumą, savarankišką darbą ir kt.) sveikatos priežiūros ir aprūpinimo būstu srityse, kaip nurodyta Komisijos komunikate. Turi būti atsižvelgiama į geografinį socialinių ir ekonominių sunkumų mastą nekreipiant dėmesio į išorinius (etninius ar kitokius) atskirtų asmenų grupės požymius ir, vadovaujantis strategija „Europa 2020“, teikiama pirmenybė dviejų konkrečių problemų sprendimui;

3.3.2 pirmiausia turi būti siekiama nuosekliai įgyvendinti visapusiškos galimybės kriterijų. Įgyvendinant šį kriterijų įveikiami diskriminavimo padariniai teisiniu požiūriu, be to, į šį kriterijų taip pat įeina reikalavimai, susiję su galimybėmis gauti paslaugas ir jomis naudotis, jų pritaikymu atsižvelgiant į poreikius, prieinamumą ir kokybę pagal nustatytus standartus. Siekiama ne tik pašalinti teisinės kliūtis, bet ir užtikrinti, kad viešosios paslaugos būtų teikiamos arčiau gyvenamųjų rajonų, kuriuose gyvena daug romų, taip pat pagerinti susisiekimo galimybes su institucijomis ir tarnybomis, į kurias jie turi teisę vykti verčiami aplinkybių;

3.3.3 yra du pagrindiniai didžiausios socialinės atskirties lygmenys: 1) geografinis ir gyventojų lygmuo; 2) institucijų lygmuo, kai paslaugų (taip pat viešųjų paslaugų) teikėjai teikia paslaugas socialiai atskirtiems klientams (institucijų atskyrimo poveikis);

3.3.4 įmanoma sumažinti socialinę atskirtį, visų pirma dėmesį telkiant į tikslingus institucijose nustatytų sąlygų patobulinimus ir į pokyčius skurdžiausiuose gyvenamuosiuose rajonuose, kuriuose prasčiausios gyvenimo sąlygos; antra, mažinti atskirtį vykdamas reformas, kuriomis skatinama institucijų integracija ir sąmoningai siekiama padidinti sankaitą ir sąveiką;

3.3.5 visapusiškos galimybės užtikrinimas yra svarbiausias Lisabonos strategijoje nustatytų pagrindinių tikslų aspektas, todėl veikla, susijusi su darbo rinka ir kitais socialiniais aspektais, didesnis judumas ir švietimas tebėra prioritetiniai klausimai. Pastaruosius kelerius metus strateginiuose dokumentuose vėl skiriama daugiau dėmesio sveikatos, ypač visuomenės sveikatos, klausimams, taip pat aprūpinimo būstu ir miestų plėtros politikai, pabrėžiant būtinybę atsikratyti atskirtų gyvenamųjų namų, stovyklų ir kitų vietų, kuriose buriiasi socialiai atskirti asmenys, ir kurti vietos ekonomiką, bendruomenės iniciatyva įkurtas įmones, labai mažas (savisamos), mažas ir vidutinės įmones ir viešai arba privačiai (NVO) administruojamas komunalines paslaugas. Kovos su vaikų skurdu strategijų derinimas su romams skirtomis strategijomis yra prioritetinis klausimas (remti motinų užimtumo galimybes didinant savivaldybių atsakomybę už vaikų ugdymą; užtikrinti daugiau galimybių lankyti ikimokyklinio ir ankstyvojo ugdymo įstaigas, nepamirštant subsidijų ir paskatų, skiriamų vaikams, kurių tėvai skursta, ugdymui ir tęstiniam mokymui);

3.4 politika, suteikianti didesnių galių tiems, kurie save laiko bet kokios romų bendruomenės nariais ir įvertinanti jų įgytą socialinę aprėptį;

3.4.1 labai svarbu, kad asmenys, kurie laiko save tos pačios tautos atstovais, savo iniciatyva ir kartu su savo tautiečiais kaip bendruomenė galėtų pasirinkti savo kelią ir išsaugoti savo tapatybės pagrindus – kalbą, kultūrą, papročius ir t. t. Būtent todėl nacionalinė romų integracijos strategija yra labai svarbi sukuriant galimybes tiems, kurie laiko save romais, kurti savo bendruomenes, viešuosius forumus (žiniasklaidos) ir organizacijas bei sudarant jų veikimo sąlygas. Tas pat taikoma ir bet kuriai kitai mažumų grupei, patiriančiai socialinę atskirtį. Be to, ji tiek pat svarbi vyriausybėms ir nevyriausybėms savarankiškomis romų organizacijoms, kad jų būtų tiek pat kiek ir kitų etninių mažumų organizacijų ir, kad, esant reikalui, pagal jų kiekį joms būtų skiriama tokia pati finansinė parama kaip ir kitoms etninių mažumų organizacijoms.

3.4.2 Siekiant šio tikslo, tarpkultūriškumas – gyvybingas, dvikryptės sąveikos ir komunikacijos procesas – ir integracija Europoje turi tapti tikru veikimo veiksmu ir kasdienio gyvenimo dalimi principų, teorijos ir gerosios Bendrijos ir institucijų patirties požiūriu;

3.4.3 Skatinimo politikoje svarbiausia, kad mažumoms priklausantys žmonės galėtų būti išgirsti ir kad jų interesams būtų atstovaujama. Turime skatinti taikyti priemones ir metodus, kurie šiems žmonėms padeda atkreipti dėmesį į jiems kylančias socialines kliūtis, ir remti politinę kovą su šiomis kliūtėmis.

3.4.4 Didesnių galių suteikimo priemonės turėtų skatinti paramos veiksmus, kuriais romams sudaromos galimybės patekti į darbo rinką, įskaitant jų skyrimą užimti aukštas pareigas verslo, viešojo administravimo, politikos, žiniasklaidos, mokslų ir meno srityse ir padedant jiems įkurti savo mažas ir vidutinės įmones.

3.5 Kovos su rasizmu politika

3.5.1 Tikslinė kovos su rasizmu strategijos grupė yra visa visuomenė; politinis tokios strategijos aspektas pagrįstas tikėjimu, kad dinamiškame, besivystančiame ir sąžiningame pasaulyje žmonės iš esmės turėtų galėti susikurti savo socialinę padėtį pasitelkdami savo įgūdžius ir talentus ir kad ši padėtis neturėtų priklausyti nuo prigimtinių pranašumų ar trūkumų, lemiančių sėkmingo gyvenimo galimybes. Be to, žmonės neturėtų patirti socialinės atskirties padarinių ir neturėtų būti diskriminuojami dėl paveldimų ir nekeičiamų savybių, pavyzdžiui, dėl lyties, kilmės ir religijos. Siekiant užtikrinti, kad šie principai būtų praktiškai įgyvendinami, kovai su diskriminacija skirtuose teisės aktuose siūloma įvairių veiksmingiausių priemonių. Taip pat būtų naudinga, jei Europos kovai su diskriminacija skirti teisės aktai nacionaliniu lygmeniu būtų visiškai įgyvendinti įvairiose veiklos srityse ir reguliavimo sistemose. Tokie teisės aktai veiksmingi ne vien dėl juose numatytų baudų ir atgrasomojo poveikio, bet ir dėl to, kad įstatymus gerbiančios piliečiai, kurių demokratinėje visuomenėje dauguma, stengiasi gyventi laikydamiesi įstatymų.

3.5.2 Atsižvelgiant į tai, kad racionaliais argumentais sunkiau įtikinti žmones iš anksto nesusidaryti nuomonės ir atpratinti juos nuo rasistinių pažiūrų, kovos su rasizmu politika daugiausia pagrįsta elgsenos ir bendravimo modeliais, kuriais propaguojamas teigiamas neprievartinio bendravimo, bendradarbiavimo ir problemų sprendimo būdas atsižvelgiant į racionalius interesus ir kartu smerkiamas agresyvus ir rasistinis elgesys, pagrįstas išankstinėmis nuostatomis ir neapykanta. Šiuo atžvilgiu ypatinga atsakomybė tenka pirmiausia nuomonės formuotojams ir svarbiausiems politikos bei žiniasklaidos atstovams.

3.6 Tvirtesnė, faktais pagrįsta strategija

3.6.1 Per pastaruosius du dešimtmečius įvairiose politikos srityse ES padarė didelę pažangą objektyviai vertindama socialinę atskirtį ir su ja kovodama bei įtraukdama tokio vertinimo rezultatus į socialinę politiką. Galimybė susipažinti su duomenimis yra būtina sąlyga norint taikyti tinkamą politiką ir ją vertinti. Nors įdėta jau daug pastangų, informacijos apie visus gyventojus ir apie tikslines grupes tebėra mažai. Atsižvelgiant į strategijos tikslus, reikia siekti daugiau pažangos šiose srityse:

3.6.2 „rasinės ir etninės priklausomybės požiūriu neutrali aprėpties politika“: toliau plėtojant įvairaus pobūdžio skurdo ir nepritekliaus vertinimo metodus reikia daugiau nuveikti siekiant įvertinti socialinės atskirties problemų mastą ir atkreipti dėmesį į priemonių, kurių imtasi atsižvelgiant į atitinkamą politiką, poveikį; Komitetas rekomenduoja Eurostatui ir valstybių narių statistikos tarnyboms prie savo nustatytų atskirties vertinimo rodiklių pridėti ypač didelio skurdo ir atskirties vertinimo rodiklius ir kurti statistinių duomenų kiekybinio įvertinimo ir apdorojimo principus, pagal kuriuos būtų galima nustatyti ypač didelį skurdą ir nepriteklių;

3.6.3 šiuo atžvilgiu valstybės narės, taikydamos savo strategijas, turėtų nustatyti teritorinius vienetus (teritorijas miestuose, skurdžius miestelius, miestų centrus, stovyklas, atskirtus rajonus, kaimo vietas ir t. t.), kurių gyvenamosioms vietovėms būdinga ypač daug socialinės atskirties problemų, neatsižvelgiant į tai, ar viešojo nuomonė laiko šias vietas romų gyvenamosiomis teritorijomis. Siekiant atsikratyti šių teritorijų arba padaryti jas tinkamomis gyventi, Komitetas rekomenduoja valstybėms narėms rengti miestų planavimo strategijas ir nustatyti įrodytais pagrįstus mechanizmus šioms strategijoms stebėti;

3.6.4 „Didesnių galių suteikimas romams“: kliūtys ir sunkumai gali būti nustatyti tik tada, jei asmenys, laikantys save tam tikros tautinės mažumos atstovais, pageidauja būti registruojami viešuosiuose registruose kaip atitinkamos mažumos nariai. Tačiau jei to nepageidaujama, turime kategoriškai ir ryžtingai uždrausti nacionaliniuose registruose nurodyti rasę pagal rasinius požymius; turėdami omenyje tai, kad duomenys apie etnines mažumas laikomi ypač opiais, turime visais įmanomais būdais užtikrinti didžiausią asmens duomenų apsaugą ir kartu siekti kuo plačiau skelbti suvestinius duomenis apie mažumas;

3.6.5 Kartu su raginimais mažinti socialinę atskirtį ir skurdą ir švelninti jų kraštutines formas, Komitetas siūlo teikti paramą kalbų, kultūros, švietimo ir bendruomenių rėmimo programoms, kuriomis siekiama išlaikyti romų bendruomenę ir kuriomis romai iš tikrųjų galėtų pasinaudoti;

3.6.6 kovos su rasizmu politika: remiantis ES ir nacionalinio lygmens moksliniais tyrimais, turėtų būti suteikta galimybė stebėti išankstinių nuostatų, susijusių su romais, pokyčius, nustatyti, kiek tokios nuostatos paplitusios tarp įvairių socialinių grupių, ir įvertinti politikos poveikį tokių nuostatų sklaidai ir rasizmui. Turime vykdyti plačiai visuomenei skirtas informavimo didinimo kampanijas, kuriomis būtų siekiama kovoti su visuomenėje pastebimu teigiamu požiūriu į socialinę atskirtį ir rasistiniais prietarais. Taip pat turėtume užtikrinti nuolatinę šių kampanijų kontrolę.

3.6.7 Komitetas ryžtingai rekomenduoja stebėti ne tik su išankstinėmis nuostatomis ir rasizmu susijusias tendencijas, bet ir teigiamą poveikį ir socialinę naudą, kuria duoda viešųjų ir pilietinės visuomenės iniciatyvos ir gera praktika, kuriomis siekiama sumažinti išankstines nuostatas, susijusias su romais ir ksenofobija, ir stiprinti tarpkultūrinį dalyvavimą ir integraciją.

3.7 Visuotinės svarbos aspektai įgyvendinant strategiją nacionaliniu lygmeniu

3.7.1 Sudėtingumas: Komitetas norėtų pabrėžti, kad daugelyje įvairių sričių turime rengti priemones teigiamam romų vaidmeniui visuomenėje stiprinti, jų gyvenimo sąlygoms gerinti ir integracijai skatinti; šios priemonės turėtų būti taikomos aukštesniu sistemingos politikos lygmeniu. Siekdami šio tikslo, visų pirma turime susieti skirtingų politikos krypčių elementus, antra, kurti įvairių sektorių gero valdymo santykius ir, trečia, pradėti sistemingai įgyvendinti šias priemones politiniu lygmeniu. Tam reikia bendro ir darnaus visų įgyvendinimo procese dalyvaujančių šalių požiūrio.

3.7.2 Visos programų dalys turi būti nuosekliai tarpusavyje susijusios (suderinamumas) ir sujungtos (nuoseklumas). Trečias pagrindinis įgyvendinimo aspektas yra planavimas ir prioritetų nustatymas (nuoseklūs veiksmai), kitaip tariant, realių tikslų galima pasiekti tik laikantis gerai suplanuotos proceso veiksmų eigos ir iš eilės įgyvendinant sudedamąsias dalis. Tam reikia tinkamai veikiančios koordinuojančios institucijos, kuri turėtų reikalingą kompetenciją.

3.7.3 Integracijos politika turi būti diferencijuota ir lanksčiai planuojama bei įgyvendinama, atkreipiant dėmesį į tikrus poreikius ir sudarant galimybę kuo geriau atsižvelgti į konkrečius vietas (regionų) požymius. Integracijos strategijos turėtų būti abipusės, pagrįstos abipusėmis pastangomis, siekiant naudoti visiems.

3.7.4 Skelbiant kvietimus pareikšti susidomėjimą ir naudojant ES lėšas būtina supaprastinti konkursų tvarkos ir ataskaitų teikimo sąlygas. Atidžiai parengtame įgyvendinimo procese reikėtų skirti tinkamą dėmesį gebėjimų ugdymui, tinkamam koordinavimui ir išreikštos politinės valios rėmimui; nepaprastai svarbu į planavimo procesą įtraukti suinteresuotųjų šalių atstovus.

3.7.5 Įrodymais grindžiamas įgyvendinimas – rodikliai: turi būti akivaizdu, kad politika veiksminga patikrinamu būdu, t. y. turi būti įrodyta, kad ji veiksminga atsižvelgiant į pradinius tikslus. Įgyvendinant šią politiką mums negali būti daroma didesnė žala ir keliama didesnė grėsmė nei ta, į kurią atsižvelgiant sukurta ši apsaugos politika, be to, ši politika negali būti pernelyg brangi. Būtent todėl daug nuveikta, kad ši politika būtų labiau pagrįsta įrodymais, tačiau to, kas pasiekta, dar nepakanka. Siekiant integruoti romus ypač svarbu, kad galėtume įvertinti ne tik programas, bet ir apskritai visą politiką; todėl visada atsižvelgdami į atitinkamą tikslinę grupę, tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu turime skatinti vertinimo kultūrą, siekti tvirtesnės reikalavimų sistemos, standartizuoti socialinių ir ekonominių bei socialinės statistikos veiklos rodiklių nustatymą ir kurti moksliškai pagrįsto institucijų vertinimo priemonę. Šiam tikslui turi būti skiriama pakankamai lėšų.

3.7.6 EESRK remia ES romų integracijos nacionalinių strategijų plano iki 2020 m. ir su ja susijusių nacionalinės politikos krypčių įgyvendinimą, tačiau norėtų dalyvauti vertinant šias politikos kryptis, remdamasis pilietinės visuomenės jam suteiktais įgaliojimais ir neatskiriama savo ir valstybių narių pilietinės visuomenės organizacijų ryšiais. Jis siekia būti ES institucijų ir organizuotos pilietinės visuomenės tarpininku ir aktyviu partneriu įgyvendinant Europos romų aprėpties programą ir vedant kitokio pobūdžio struktūrinį dialogą.

3.7.7 Dalyvavimas ir atstovavimas: bet kokia integracijos politika beprasmiška ir teoriškai, ir praktiškai, jeigu ją vykdančios aktyviai nedalyvauja atitinkami asmenys. Todėl turime vengti paternalistinio pobūdžio procedūrų, kuriomis ribojamos teisės; be to, tikslinga užtikrinti, kad priimant sprendimus, juos įgyvendinant ir atliekant stebėseną kuo aktyviau dalyvautų įvairiausi vietos romų organizacijos, vietos pilietinės visuomenės atstovai, mokslo specialistai ir socialiniai partneriai, kaip aiškiai nurodyta Komisijos komunikate ir kituose susijusiuose dokumentuose. Tikslinėse teritorijose ypač svarbu imtis aiškių priemonių

siekiant užtikrinti, kad ypač nepalankioje padėtyje esančios grupės (moterys, vienišos motinos, žmonės, kurių gimtoji kalba užsienio, neigalieji ir t. t.) galėtų dalyvauti politikoje.

3.7.8 Politikos pagrįstumas, patikimumas ir veiksmingumas iš esmės susijęs su aktyviu pagrindinių naudos gavėjų dalyvavimu jiems priisiimant atsakomybę. Būtent todėl Europos, nacionaliniu ir, žinoma, vietos lygmenimis turime įtraukti romų bendruomenės atstovus rengdami ir įgyvendindami politiką jų integracijai skatinti (apreptis per dalyvavimą).

3.7.9 Socialinė atskirtis ir jos kraštutinės formos skirtingose valstybėse narėse dažnai būna įvairiai susijusios su tomis elgesio normomis, gyvenimo būdo ypatumais ir įpročiais, kurie nebūdingi daugumai gyventojų (pvz., kelionės, konkreti veikla, pvz., kaupiamos ir parduodamos naudotos prekės, ir konkretūs amatai). Ypatingas dėmesys šioms savybėms turėtų būti skiriamas rengiant nacionalines strategijas. Vis dėlto kai kuriais atvejais požiūris į tautines mažumas susijęs su visiškai nuo normų nukrypstančiu elgesiu ir nusikalstama veikla. Užtikrinti taikų sugyvenimą, kai kultūros normos skiriasi, ir kartu nuolat stengtis prižiūrėti, kad dėl požiūrių ir elgesio skirtumų kylanti įtampa ir antagonizmas neperžengtų teisinės sistemos ribų, turėtų būti uždavinys, apibūdinantis konkretų įtraukiamąjį nacionalinių strategijų pobūdį ir ypatingas uždavinys, kurį reikia įgyvendinti. Siekiant šio tikslo svarbu suteikti galimybę atvirai bendradarbiauti ir numatyti procedūras, kurias galėtų taikyti ir pagrindinės suinteresuotosios šalys; šiuo atžvilgiu kultūrų įvairovės ekspertai (įskaitant romų kilmės ar tapatybės asmenis) ir socialiniai darbuotojai atliktų pagrindinį vaidmenį užtikrinant galimybę naudotis viešosiomis paslaugomis ir įgyvendinti bendruomenių rėmimo programas (tarpininkavimo, prevencijos, sutaukinimo paslaugos ir t. t.), kaip nurodyta Komisijos komunikate.

3.8 Ateities perspektyvos

3.8.1 EESRK mano, kad dėl bendrų ES institucijų, vyriausybių, valstybių narių, vietos valdžios institucijų ir bendruomenių pastangų Europos Sąjunga dabar gali siekti esminių istorinių pokyčių: laikydamasi bendro požiūrio, dėl kurio ji neturėtų nukentėti, o veikiau turėtų pasiekti svarbių humaniškių rezultatų, ji jau gali sukurti politiką, kuri būtų naudinga labiausiai atskirtai ir neturinčiai palankių socialinių sąlygų ES etninei grupei. Komitetas norėtų visiškai remti šį procesą ir padėti jį įgyvendinti. EESRK pageidauja visapusiškai remti šį procesą ir jo įgyvendinimą.

2011 m. birželio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON